

FORORD

NÅR NOEN IKKE betaler sin skatt, får staten mindre penger til skoler, sykehus, infrastruktur og andre viktige poster. Dette handler imidlertid om mer enn penger. De som ikke betaler, saboterer felleskaseordningen og svekker andres betalingsvilje. Når felleskaseordningen ikke fungerer, mister myndighetene tillit i samfunnet, og en oppfatning om at staten svikter, kan lett svekke den generelle respekten for regler og plikter i samfunnet for øvrig. Det er altså en sammenheng mellom skattebetaling og hvordan samfunnet fungerer, utover det finansielle.

Skatteunndragelse er et problem over hele kloden, og de aller fleste av oss er tjent med å få bukt med det. Nye internasjonale finansielle strukturer kunne ha gjort samarbeid for gode løsninger lettere, men disse strukturene gjør det også mulig å la finansielle transaksjoner få foregå i det skjulte. Realiteten er at lovlig virksomhet lettere kan kombineres med ulovlig uten at det oppdages, og store verdier kan gjemmes for å unngå skatt.

Ansvarer hviler på myndigheter som tillater finansielt hemmelighold. Det er ikke de små angivelig autonome skatteparadisene som er det største problemet. Muligheten for hemmelighold holdes åpen av store økonomier som er styrt av demokratisk valgte regjeringer.

At enkelte demokratier velger å stimulere eller tolerere skatteparadisener skyldes kanskje at de har flere mål på samme tid. De har mål om å få eget samfunn til å fungere, legge til rette for et næringsliv som sikrer arbeidsplasser, og sikre tilgang til viktige ressurser i andre land. Dette kan være mål de ønsker å nå selv når de kommer i konflikt med andre mål, for eksempel om å fremme utvikling i fattige land, bekjempe korrupsjon, og sikre finansiell åpenhet.

Velgerne stiller få krav til endring. Fattige land er langt unna, og selv savner de ikke penger de ikke vet at de skulle hatt. De får høre om tapte verdier, men tallene er basert på usikre estimat. Konsekvensene rammer mange, men ofrene vet det gjerne ikke selv. De folkevalgte og deres departementer ser en annen vei, særlig hvis fremtidige arbeidsgivere eller andre gode venner er tjent med det.

Dette heftet bidrar til økt forståelse for hvordan hemmelighold i finanssektoren internasjonalt truer statlige inntekter så vel som tilliten mellom myndigheter og befolkning. Jeg syns det gir en god innføring i hvordan noen lands finanstjenester kombinert med finansakrobatikk gjør det mulig for bedrifter, stiftelser og individer å opptre uten identitet, unngå skatt, stjele fra egen og andres organisasjon, og skjule bestikkelser og annen kriminalitet. Mens banker forsømmer sitt ansvar for å rapportere mistenkelige transaksjoner, gir store bedrifter blaffen i regler for internprising og overskuddsrapportering.

Heftet er et bidrag i kampen mot finansielt hemmelighold. Informasjonen gir grunnlag for videre kartlegging av hvem som grabber til seg, hvem det går utover, og hvem som tillater at det får foregå. Jo mer vi avslører av samfunnsskadelige prosesser og beslutninger, desto flere velgere kan vi mobilisere – for så å gjøre det klart for de folkevalgte hvilken side de skal stå på.

Tina Søreide,
Juridisk fakultet i Bergen og Chr. Michelsens Institutt (CMI)